

Onze de Setembre de 2005

Parlament. Ciutat de Lleida

Ciudadans i ciutadanes, amics i amigues, autoritats..., Felicitats i coratge en la nostra diada...

Com podeu imaginar ha estat per a mi un honor rebre de l'alcalde la comunicació que l'equip de govern m'oferia la possibilitat d'adreçar-me a la ciutat per commemorar la Diada Nacional de Catalunya. Satisfacció personal i també –diguem-ne- institucional, en la mesura que entenia que el reconeixement que se'm feia era extensiu a la Facultat de Lletres i a la Universitat de Lleida. També entendreu que rebés la proposta amb sentiments d'altra mena provocats pel pes de la responsabilitat de fer el parlament en una ocasió tan assenyalada, d'homenatge a tots aquells i aquelles que han donat la seva vida per les nostres llibertats i d'afirmació del nostre ser com a poble, i pel risc de fer-ho immers en la particular circumstància d'enguany; em refereixo, òbviament, al debat suscitat per l'elaboració i aprovació de l'Estatut.

Sóc arqueòleg i historiador de temps remots, però no vull parlar-vos des de la llunyana memòria històrica. Avui retem homenatge a tots aquells, homes i dones, que han lluitat per les llibertats de la nostra pàtria, representats entre nosaltres pels lleidatans i lleidatanes que trobaren la mort assassinats en aquest edifici l'any 1707 per les tropes franceses de Felip V, que al final de la guerra aboliria les institucions catalanes després del setge i rendició de Barcelona l'11 de setembre de 1714. Altres conciudadans han estudiat aquells fets de forma brillant, com Josep Lladonosa i recentment Roberto Fernández en la nova *Història de Lleida* o els han glossat com a pregoners en anteriors ocasions, Manel Lladonosa, Jaume Barrull, Joan Busqueta o Josep Maria Forné. Per part meva, avui -la circumstància política m'obliga-, prefereixo parlar-vos del nostre futur, del nostre present i només d'aquell passat proper que ha de fer intel·ligibles els nostres dies. Sóc ciutadà, fill del meu poble, de la meva ciutat, del meu país i del món i intento tenir opinió sobre els nostres problemes col·lectius i trobar un punt de compromís solidari des de la meva ètica i moral laïques. Intentaré per uns minuts convertir-me en portaveu de la ciutadania, però, és clar, seré el responsable únic de les meves paraules i assumiré el risc de no agradar tothom.

Avui més que mai és necessària la unitat de les forces polítiques i del poble de Catalunya, una unitat, però, construïda sobre un projecte comú

que ens permeti avançar en l'exercici ple de les nostres llibertats nacionals i ciutadanes i en el desenvolupament econòmic, social i cultural del nostre poble. Cal tenir molt present, avui més que mai, que l'oportunisme i el sectarisme –que tant sovint s'associen a l'exercici professional de la política- allunyen el poble de la Cosa Pública. Cal trobar espai pel protagonisme de tots, si es vol portar a bon port el procés estatutari i cal trobar un difícil equilibri de fermesa, flexibilitat i generositat. No es pot oblidar que la unitat s'ha de construir primer aquí i el text l'ha d'aprovar primer el Parlament. Si em permeteu una metàfora castellera, hem de carregar-lo primer i després defensar-lo, i afegiré: millor que sigui un tres de deu que un quatre de set. Fins on arribem units serem invencibles.

Deia fa uns dies el conseller primer Josep Bargalló que el mes de juliol ha estat el del treball de la ponència parlamentària, agost el de les declaracions estiuenques –calentes i relaxades- i setembre el de l'Estatut, sobre el qual, afirmava, existia acord en el 95% dels temes. Esperem que el seu optimisme es faci realitat. Els ciutadans i les ciutadanes no ens mereixem el fracàs de la reforma estatutària i el càstig d'unes eleccions –anticipades o no-, enverinades i faticides, convertides en un escenari de retrets sobre la culpabilitat de cadascú. Però Catalunya no pot acceptar un estatut dolent que marcaria negativament el desenvolupament dels propers no sabem quants anys i –no ho dubtem- contribuiria, com a oportunitat històrica traïda, a arruinar encara més els somnis de la vella tradició democràtica, republicana i federal.

El ciutadans i les ciutadanes se senten avorrits, fastiguejats, i -fins i tot diria- ofesos en la seva intel·ligència, per falsos debats com el provocat al voltant de la referència als drets històrics, polèmica portada a l'absurd quan es pretén posar el rellotge a zero amb la Constitució de 1978, com si no hi hagués res anterior, com si no tinguéssim història i el que som es limités al que ens reconegué aquell pacte polític, fruit tant de les esperances democràtiques com de la por al soroll de sabres.

Podem, és cert, renunciar a argumentar els nostres drets des d'institucions arqueològiques, perquè, com ja deia Antoni Rovira i Virgili en 1932, és millor construir Catalunya des dels drets de la democràcia i la modernitat. Doncs bé, si ho fem, limitem-nos al passat recent i caldrà recordar que la història democràtica del nostre país no començà amb la Constitució. El primer Estatut d'Autonomia de la Generalitat de Catalunya és el de 1932 amb la II República i la restauració de la Generalitat de Catalunya i l'Estatut de 1979 no fan sinó reconèixer i reinstaurar la legalitat mantinguda a l'exili, després de l'assassinat de Lluís Companys, pels presidents Josep Irla i Josep Tarradellas. Com recordava l'actual

president Pasqual Maragall, de no haver estat per l'aixecament feixista i la guerra civil, les nacionalitats històriques serien quatre i la resta regions d'Espanya.

Crec que una de les pitjors conseqüències del franquisme sobre el pensament polític català ha estat arraconar, per no dir quasi acabar, la tradició republicana i federal a la que abans feia referència. Permeteu-me una breu anècdota: fa uns anys, en un curs sobre ibers i nacionalisme celebrat a Baeza, Jaén, intentava explicar als meus amics andalusos que, si no canviavem les coses, les persones que concebim el nostre model d'estat des d'una cultura política de tradició federalista, catalanista i republicana, aviat seriem poc més que una espècie en perill d'extinció. Malgrat les sempre difícils relacions Catalunya-Espanya, es pot dir, encara que pugui sobtar a algú, que al llarg de la segona meitat del segle XIX i primer terç del XX a gegants de la política i la intel·lectualitat catalana de sensibilitats polítiques tan diferents com Valentí Almirall, Víctor Balaguer, Francesc Pi i Margall, Joan Maragall, Carles Pi i Sunyer, Lluís Companys, Nicolau d'Olwer, Antoni Rovira i Virgili o Pere Bosch Gimpera, a la seva manera –dic-, “els feia mal Espanya” i cercaven l'encaix i l'enteniment... Doncs bé, més de seixanta anys de franquisme i postfranquisme de visió unitarista i uniformitzadora, semblen haver arraconat aquest ideari fent aparèixer com a irreal les seves expectatives.

Mort el dictador l'any 1975, la transició, ni de lluny tan modèlica com els seus gestors i els mitjans de comunicació ens han volgut fer creure, aviat va oblidar el dret a l'autodeterminació, que abans assumien totes les forces antifranquistes i democràtiques, i ens deixà una constitució -la millor possible ens deien-, pactada entre dretes i esquerres i volgudament ambigua, que considera Espanya única i indivisible i a la vegada parla de nacionalitats i regions (art. 2 i títol VIII). Ara correspon demostrar que l'Espanya plurinacional hi cap i, si no és així, caldrà canviar-la i no només per introduir referències al Senat com a cambra de les autonomies, a l'espai europeu o a la igualtat de drets successoris de la Corona entre els dos sexes. En qualsevol cas, es tracta d'importants decisions polítiques, de construir el nou model d'articulació de l'estat, i no ens han d'ensarronar amb discussions legalistes sobre el seu articulat. L'Estatut no l'han de fer els juristes.

Cal demostrar que construir l'Espanya plural i l'estat federal pot ser un camí comú per a federalistes i soberanistes per seguir avançant mitjançant l'autogovern en la recuperació i l'exercici de les nostres llibertats nacionals, sense excloure cap opció democràticament manifestada. El nou model d'estat és l'assignatura pendent del govern socialista i també

el seu repte més difícil. L'estructura federal no pot ser un horitzó invocat com a coartada, però sempre llunyà, irrealitzable. El govern espanyol ha d'oblidar estratègies del tipus "café para todos" o "clàusula Camps" de l'estatut valencià i acceptar que la diversitat no és sinònim de desigualtat, que la diversitat és un valor tan important com el d'igualtat.

I, per acabar, vull afegir que el debat sobre la gran llei no tindria sentit si l'autogovern no millorés les condicions de vida de la ciutadania i el desenvolupament dels drets a la salut, a l'educació, a la cultura, a una feina digna, a l'habitatge, a un medi ambient de qualitat, a una política integradora de la immigració. I el que us dic no són només paraules... Per no anar més lluny i tocant de peus a terra, a la nostra ciutat això ha de voler dir, per exemple, reforçar el seu paper territorial al servei de les comarques lleidatanes, recuperar el riu des de la Mitjana a Butsènit, des de Butsènit a l'aiguabarreig Segre-Cinca, esponjar la ciutat, atendre els seus barris i millorar els equipaments públics verds i culturals (Museu Morera, Museu Diocesà, Museu d'Història, el patrimoni arqueològic dispers...), la dotació de places escolars municipals de l'escola bressol, potenciar la Universitat, el Parc Científicotènic Agroalimentari, polítiques d'habitatge per als joves, l'atenció a la gent gran, polítiques vers la migració basades en una estratègia d'integració i cohesió social alhora respectuosa amb la diversitat i la multiculturalitat.

Com he dit, malgrat llegir la premsa, sóc optimista. I crec que, en el pitjor dels casos i passi el que passi, al país no el para ningú... Catalunya, els catalans i les catalanes sabrem avançar, afirmant les nostres llibertats cíviques i nacionals, la nostra identitat i la nostra llengua i consolidant el progrés econòmic, social, cultural i científic d'un país obert a Europa, per aconseguir, plegats, una societat cada cop més pròspera, cohesionada i solidària.

Per un futur millor, ¡Visca Catalunya!

Emili Junyent